

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Данільченко Інна Сергіївна
слухач магістратури
за спеціальністю «Державна служба»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Оскільки місцеве самоврядування виступає, насамперед, як вираження самоорганізації, самодіяльності, самодисципліни громадян (жителів певної території), його формування як цілісної системи в рамках усього товариства за необхідністю має відбуватися в першу чергу на її нижчих рівнях, у первинних осередках.

Відповідно до Конституції України (ст. 140), місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села або добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища і міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1].

Актуальність теми полягає у виявленні та науковому обґрунтуванні шляхів удосконалення територіальної організації місцевого самоврядування в соціально-економічній системі суспільства. Значущість цього наукового завдання пояснюється тим, що існуюча система територіальної організації влади є неефективною і може призвести до непередбачуваних соціально-економічних і політичних наслідків. Це зумовлюється ігноруванням необхідності формування дієздатних територіальних громад, дуалізмом виконавчої влади та місцевого самоврядування на обласному і районному рівнях, закладених у Конституції і законодавчих актах України, дублюванням повноважень органів виконавчої влади і місцевого самоврядування [2].

Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми зробили О. В. Батанов, В. М. Вакуленко, Б. М. Данилишин, М. С. Дністрянський, М. І. Долішній,

В. М. Князєв, А. А. Коваленко, В. В. Кравченко, В. С. Куйбіда,
О. Ю. Лебединська, Н. Р. Нижник, М. Ф. Орзіх, С. Є. Саханенко, та ін.

Більшість із дослідників зосереджували увагу переважно на аналізі основ теорії територіальних громад, їх сутності, закономірностей її розвитку, але менш дослідженими є питання територіальної організації місцевого самоврядування, проблеми державного управління цими процесами.

Метою є вивчення розвитку територіальної організації місцевого самоврядування в Україні. Сьогодні проблеми розвитку та реформування органів місцевого самоврядування є надзвичайно важливими в контексті кардинальних змін у політичній системі, зміні конституційно-правового статусу головних суб'єктів суспільних відносин. Крім того, державний курс на інтеграцію України до Європейських структур потребує адаптації системи управління на центральному та регіональному рівнях до сталих європейських традицій демократичного управління, посилення ролі самоврядних структур, вирішення проблемних питань децентралізації, впорядкування законодавчої бази тощо.

Необхідність реформування влади на місцях, перепрофілювання її завдань, задоволення потреб і інтересів громадян, а також включення їх у процес прийняття рішень є загальноновизнаною.

Найбільшими проблемами місцевого самоврядування залишаються його слабка ресурсна і фінансова база. Стан фінансового забезпечення місцевих бюджетів - критичний. Держава послідовно бере на себе опікунські функції і породжує споживчі настрої на місцях [3]. З року в рік можна спостерігати катастрофічну нестачу коштів місцевого самоврядування, а бюджетна система України спрямована на підтримку не самодостатніх (тих, що володіють власною фінансовою базою), а дотаційних територіальних громад та регіонів. Неврегульованою залишається проблема розмежування повноважень між органами виконавчої влади на місцях та органами місцевого самоврядування, між органами місцевого самоврядування різного територіального рівня (село, селище, місто, район у місті, район, область) та забезпечення виконання

делегованих повноважень, що постійно призводить до виникнення конфліктних ситуацій при вирішенні питань місцевого і регіонального розвитку [4].

Особлива роль належить інформуванню населення про діяльність відповідальних перед ними органів місцевого самоврядування, крім того має зберігатись постійний зв'язок депутатів з виборцями.

Слід сформулювати таку концепцію державної регіональної політики, втілення якої в життя дасть змогу запровадити в Україні дієві механізми збалансування централізаційних і децентралізаційних тенденцій, зміцнити територіальну єдність держави і створити умови для поступового розширення повноважень територій, їх самостійності (з одночасним підвищенням відповідальності), а також забезпечить належне «співіснування» вертикалі виконавчої влади і системи місцевого самоврядування [5].

Ефективний розвиток суспільства можливий лише при узгодженому функціонуванні всіх ієрархічних рівнів управління, що забезпечувало б збалансованість місцевого, регіонального і національного розвитку. У зв'язку з цим трьома ієрархічними рівнями управління мають відповідати три рівні економічного розвитку: місцевий на рівні територіальних громад, регіональний на рівні областей, районів і національний на рівні держави. Ці рівні розвитку мають певні особливості. Так, у кінці ХХ ст. змінилася парадигма місцевого економічного розвитку в глобальному вимірі. У багатьох країнах національна економічна політика вже не вважається єдиним інструментом розвитку економіки та територій. Усе більше громад не покладаються тільки на неї, оскільки часто національні економічні інтереси, зокрема стимулювання національних фірм, не збігаються з потребами та інтересами місцевих громад, їх працівників, особливо малозабезпечених членів громади. Громади мають будувати на своїй території незалежну економічну систему, використовуючи власні трудові, соціальні, фізичні та організаційні ресурси [6].

На територіальну громаду як первинну ланку економічного і соціального розвитку, демократичного і громадянського суспільства покладається основна відповідальність щодо такого розвитку на самоврядній території. Тому місцеве

самоврядування в межах своєї компетенції і повноважень має вирішувати ключові проблеми соціально-економічного розвитку територій [7].

У процесі політичних і економічних змін не тільки у розвинутих країнах багато суспільних обов'язків перемістились на локальний рівень, але й у країнах, що розвиваються, уряди і неурядові організації проводять політику, яка все більше орієнтується на місцеві спільноти. Суть управлінської революції, яка здійснилася в цивілізованих країнах, полягає в тому, що стратегічне мислення перестало бути привілеєм центру, стало притаманним усім суб'єктам управління, громадським інститутам, соціальним організаціям, регіонам, містам, місцевим спільнотам і навіть окремим фірмам, промисловим підприємствам. З'явився численний прошарок професіональних управлінців-менеджерів, які використовують у своїй практиці методи стратегічного планування і концептуальне мислення, покладене в основу застосування та розробки інноваційних соціально-економічних технологій [8].

Отже реформування системи місцевого самоврядування має починатися з територіальних громад, які є базовим рівнем місцевого самоврядування, зміцнення територіальних громад на основі політичної децентралізації і утвердження територіальної громади як низової ланки адміністративно-територіального устрою, територіальної основи місцевого самоврядування. Реалізація цих заходів підвищить життєздатність територіальних громад і сприятиме їх автономії в системі державного управління.

Література:

1. Конституція України : прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 140.
2. Батанов О. В. Основні напрями і види діяльності територіальних громад: проблеми класифікації / О. В. Батанов // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 1998. – № 4. – С. 15–21.

3. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко – К.: НІОС, 2000. – 384 с.
4. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі стан і проблеми. Монографія / Н. П. Борецька – Донецьк: Янтар, 2001. – 352 с.
5. Іванюк М. Роль органів місцевого самоврядування у вираженні інтересів територіальних громад / М. Іванюк // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2008. – Вип. 9. – С. 278–282.
6. Корпань О. В. Світовий досвід організації місцевого самоврядування / О. В. Корпань // Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Вип. 11, – 2000. – С. 160 – 166.
7. Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран / А. А. Мишин – М.: Белые альвы, 1996. – 238 с.
8. Романішин О. Стратегія планування економічного розвитку Миколаївського регіону / О. Романішин // Аспекти самоврядування. – 2003. – № 1(17). – С. 49–52.

Науковий керівник: к.е.н., доц. Т. А. Власенко